

УДК 373.542:811.161.2

О. А. Кучерук,

доктор педагогічних наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
okucheruk1@rambler.ru

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто проблему творчого розвитку учнів основної школи та шляхи її розв'язання в системі україномовної освіти. На основі наукового осмислення порушеної проблеми окреслено зміст понять "творчість" і "креативність". Шляхом аналізу науково-методичної літератури й синтезу теоретичних ідей визначено принципи побудови й реалізації методичної системи, спрямованої на формування творчої мовної особистості, розглянуто ефективні методи організації творчої мовленнєвої діяльності школярів.

Ключові слова: творча мовна особистість, учні основної школи, творчість.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку шкільної особистісно орієнтованої освіти одним із актуальних завдань постає формування в учнів готовності до творчої діяльності впродовж життя. Значний потенціал у розв'язанні цього проблемного завдання має шкільний курс української мови, який передбачає формування духовно багатой креативної мовної особистості, здатної володіти кількома компетентностями, пропонувати творчі ідеї, створювати креативні мовленнєві продукти. У лінгвометодичній проекції проблема формування креативної особистості тісно пов'язана, по-перше, з науковим завданням розкрити теоретичні засади творчого розвитку носія мови в контексті шкільної мовної освіти й розробити на їх основі відповідну навчально-методичну систему, по-друге, з практичним завданням сформувати в учнів у процесі навчання української мови креативний стиль мовомислення, необхідний для креативної мовленнєвої поведінки в соціумі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення наукових джерел, присвячених розв'язанню проблеми творчого розвитку школяра, свідчить, що в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів, психологів (І. Бех, Дж. Гілфорд, О. Дубасенюк, В. Моляко, В. Роменець, В. Сухомлинський, А. Хугорський та ін.) описано загальні положення, які можуть стати теоретичною базою для розв'язання проблеми розвитку творчих здібностей учнів у процесі опанування шкільного курсу української мови. Деякі питання щодо організації творчої діяльності зростаючої особистості розкрито в працях дидактиків-філологів (А. Богуш, Н. Будій, М. Вашуленко, О. Горошкіна, С. Караман, К. Климова, О. Куцевол, Л. Мацько, В. Мельничайко, М. Пентилуок, О. Потапенко та ін.). Зокрема, Н. Голуб розглянула питання текстотворчої діяльності учнів в умовах компетентнісного навчання української мови [1: 70-74]. Л. Кратасюк дослідила проблему інтерактивних методів у навчанні учнів створювати тексти різних типів [2] тощо. Професійний інтерес сучасних дидактиків-філологів до окремих аспектів організації креативної діяльності учнів у процесі україномовної освіти є закономірним, адже загалом показники рівня розвитку мовних творчих здібностей школярів залишаються посередніми, невисокої якості. Отже, актуальними залишаються подальше вивчення особливостей розвитку творчих здібностей учнів у процесі опанування шкільного курсу української мови, якісне оновлення й удосконалення методики лінгвокреативного розвитку учнів основної школи в системі україномовної освіти.

Мета статті – розкрити психолого-педагогічні аспекти розвитку креативності учнів основної школи в процесі навчання української мови. Завдання цієї роботи: окреслити сучасні підходи до організації творчого розвитку школяра; визначити ефективні методи розвитку творчих здібностей учнів у процесі навчання української мови як рідної.

Виклад основного матеріалу. Концептуально-методологічне оновлення системи шкільної україномовної освіти потребує якісного вдосконалення методики лінгвокреативного розвитку учнів основної школи в процесі україномовної освіти. Для забезпечення належної організації формування й розвитку мовної особистості творчого типу важливо чітко розуміти зміст понять *творчість* і *креативність* та належно оперувати ними в проекції на мовно-освітню практику.

За тлумачним словником, творчість – це 1) діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей, діяльність, пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку; 2) те, що створено внаслідок такої діяльності, сукупність створеного кимось; 3) здатність творити щонебудь, бути творцем; креативність – це творча, новаторська діяльність [3: 462, 1234]. З позицій лінгводидактики тлумачення окреслених понять потребує деякого уточнення. Спираючись на пояснення зазначених понять в "Енциклопедії освіти" сучасними вченими (В. Андрієвська, О. Моляко) [4: 432, 899], *творчість школярів* потрактуємо як діяльність, спрямовану на створення нового, її результат характеризується суб'єктивною новизною, оскільки вона пов'язана із засвоєнням нових знань і виконанням різноманітних завдань у процесі навчально-виховної роботи (вищий рівень учнівської творчості характеризується об'єктивною новизною); *креативність* розуміємо як творчий потенціал

особистості, творчі здібності (здібності до творчої діяльності), що виявляються не тільки в оригінальних продуктах практичної діяльності, а й у мовомисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми. Креативність учнів, з одного боку, реалізується в творчій навчальній діяльності, визначає її творчий характер, а з іншого – розвивається в процесі навчально-творчої діяльності.

Психолого-педагогічними умовами для розкриття лінгвокреативного потенціалу учнів основної школи й ефективного розвитку їхніх творчих здібностей є збагачення емоційно-ціннісної сфери, розвиток творчої уяви, образного і критичного мислення, мимовільної уваги, чуття мови, мовної пам'яті, інтуїції, мовно-естетичних смаків, мовної / мовленнєвої свідомості школяра, притаманної йому індивідуальної смислової семантики, картини світу, забезпечення мотивації творчої мовленнєвої діяльності за допомогою традиційних і інноваційних методів навчання, створення позитивного середовища спілкування, стимулювання творчих інтелектуально-мовленнєвих здібностей учня й формування його персональних навчально-когнітивних стилів тощо. Як зазначають учені (О. Вознюк, О. Дубасенюк), "творчість передбачає інтеграцію активного та пасивного підходів до освоєння світу. З одного боку, творчість є правопівкульова діяльність, характерною рисою якої є синтетичне, цілісне сприйняття дійсності. З іншого – для творчості як процесу побудови нових смислів необхідне множинно-аналітичне, лівопівкульове середовище, що багате на множинність понять та концептуальних схем" [5: 335]. Отже, можна говорити про доцільність застосування *холістичного підходу* до розвитку креативності зростаючої особистості, який посилює інтеграцію діяльності правої і лівої півкуль головного мозку.

Необхідною умовою творчого розвитку зростаючої особистості засобами предмета є врахування зв'язку свідомості й підсвідомості, бо в науці доведено, що процес творчості відбувається в глибинах підсвідомого. Свідомість – це відомості, знання про світ, які допомагають особистості досягати певної мети. Структура людської свідомості становить діалектичну єдність думки і мови. Формування індивідуальної свідомості залежить від осмисленого сприймання навколишньої дійсності, контрольованого мисленням оволодіння концептуально-мовною картиною світу; але свідомість, яка не зв'язана з підсвідомістю, позбавлена креативного начала. Підсвідомість – феномен людської психіки, що не контролюється розумом. У ній генеруються нові ідеї, плани, гіпотези, творчі задуми. Деякі психологи визначають тривірневу структуру психічної діяльності: рівень свідомості, підсвідомості і надсвідомості – творчої інтуїції, яка проявляється у вигляді початкових етапів творчості, не контрольованих свідомістю й волею [6: 148]. У цьому контексті можна говорити про два психічні феномени – свідоме і несвідоме, останнє, у свою чергу, об'єднує підсвідомість, співвідносну з автоматизованими повсякденними діями, і надсвідомість, у якій здійснюються творчі процеси.

Для ефективної організації змісту і процесу творчої мовної діяльності учнів важливо дотримуватися таких *принципів* побудови й реалізації методичної системи: *емоційності, текстоцентризму, внутрішньооб'єктних і міжпредметних зв'язків, дидактичної метафоризації, культуровідповідності, природовідповідності, особистісної орієнтації навчання, індивідуалізації та диференціації навчання, розвивального навчання, опори на креативність учня, ситуативності, тематичної і методичної варіативності, діалогічності, технологічності організації навчальної діяльності, рольової організації змісту і процесу навчання, навчальної співпраці, естетизації освітнього середовища, опори на мовленнєву діяльність особистості учня, поступового формування продуктивних мовленнєвих умінь* тощо. Урахування виділених принципів у навчальних умовах мовно-творчої діяльності учнів основної школи дасть змогу реалізувати особистісно орієнтований підхід до навчання, забезпечити розвивальний характер навчально-творчої діяльності школярів, спрямувати педагогічний процес на формування й підтримання внутрішньої мотивації до мовно-творчої діяльності, розвивати здібність нелінійно й цілісно мислити, стимулювати мовленнєву креативність під час розв'язання навчальних проблем.

За умов послідовної організації креативного розвитку учнів у лінгвометодичній системі творчий процес починається зі сприймання учнем дидактичного художнього тексту і триває під час творчої інтерпретації тексту, творчого діалогу з іншими суб'єктами навчального процесу, створення власного тексту та виконання дослідної роботи. Основу мовної творчості учня становлять такі групи вмінь: загальні (організаційно-діяльнісні, когнітивні, комунікативні, креативні, дослідні, інформаційно-комунікаційні, естетико-етичні, рефлексійні) і навчально-предметні (навчально-мовні, правописні, мовленнєво-рецептивні, мовленнєво-продуктивні, мовленнєві комунікативно-ситуативні). Комплекс відповідних умінь відображає рівень навчальної підготовки носія мови до мовно-творчої діяльності.

Розвиток мовленнєвої креативності спонукає учнів проявляти творчі наміри, що потребує певної системи навчальних дій: від стимулювання вчителем в учня мовної гри (гри слів – добір слів, близьких за звучанням; створення загадок на основі відсікання, додавання, переставляння букв чи складів у певному слові; складання каламбурів за поданими моделями, словами тощо) до прояву усвідомленого бажання самостійної мовленнєвої творчості. Продуктивність організації творчої діяльності учнів у процесі навчання української мови значною мірою залежить від застосування *системно-синергетичного підходу* до поетапного формування вмінь мовно-творчої діяльності: від аналізу, інтерпретації й наслідування

мовленнєвих зразків до творчої діяльності, яка ґрунтується на механізмах взаємодії, співпраці, самоорганізації й саморозвитку; від складання розповідей до описів, а від них до роздумів, – за умови нелінійності й відкритості навчально-методичної системи, використання логіки методичних дій від пояснення, спостереження й аналізу мовленнєвих зразків до колективних (колективно розподілених) та індивідуальних дій у мовленнєвій репродукції і творчості, з подальшим контролем відповідної навчальної діяльності учнів. Сукупність набутих умінь, необхідних для мовно-творчої діяльності, є основним показником ефективності навчально-методичної системи, орієнтованої на розвиток креативності школярів. Система творчого розвитку школярів має передбачати засвоєння ними різних способів пізнавальної, творчо-пошукової і мовленнєво-комунікативної діяльності, що є необхідною умовою для формування креативної мовної особистості, здатної до ефективної творчої самореалізації засобами мови. Модель технологічної організації творчої діяльності повинна охоплювати такі етапи: цільовий, структурно-змістовий, технологічний і оцінно-рефлексійний. На цих етапах учні мають опанувати нові знання, потрібні їм для мовно-творчої діяльності, культивувати вміння цілевизначення навчально-творчої роботи, набувати практичного досвіду творчої діяльності (самостійної творчості і співтворчості), досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу, вчитися варіативно мислити різними словами, словоформами, синтаксичними конструкціями, інтенсивно генерувати оригінальні ідеї, породжувати мовлення для вираження особистих думок і почуттів у ситуаціях живого спілкування, оволодівати різними комунікативними стратегіями, творчо використовувати певну інформацію й на її основі вибудовувати систему творчих завдань мовно-мовленнєвого характеру, здійснювати рефлексію (проміжну й підсумкову) щодо власної мовно-творчої діяльності.

Необхідною умовою успішної організації творчої діяльності учнів є належний рівень методичної творчості вчителя. Створення ним креативного навчально-розвивального середовища з використанням креативних методів навчання передбачає естетичне спілкування вчителя й учнів, емоційне співпереживання, змінювання мовленнєвотворчої діяльності в навчальних умовах ситуативної випадковості. Завдання вчителя-словесника – бути зразком для наслідування креативної мовленнєвої поведінки.

Провідну роль у формуванні творчої поведінки мовної особистості відіграє мотивація. Для забезпечення мотиваційного компонента організації креативного розвитку учнів, зокрема з метою формування потреб творчого самовираження засобами української мови як рідної, доцільно застосовувати методи, що передбачають складання історій за сюжетними малюнками, біомів фантазії, сенканів, добір асоціативної лексики, участь у живому спілкуванні, самоаналіз творчої діяльності. Такий підхід дає змогу створити креативну ситуацію в навчанні, актуалізувати мовленнєвий досвід учня, творчий потенціал, критичне мислення. У формуванні ініціативної мовно-творчої особистості, внутрішніх потреб мовотворчого самовираження навчально-розвивальну цінність становить метод "маєвтика". Маєвтичний ефект на уроках мови з метою розвитку мовленнєво-мислетворчих процесів – це, як правило, стимулювання в школяра творчих переживань за допомогою гри слів у формі діалогу, бажання висловити особисті погляди на життя, що, у свою чергу, передбачає виведення учнем істини з міркувань на основі наявних у нього знань. Таким урокам властива діалогічна структура, міжособистісний діалог пробуджує творчу ініціативу. Педагог має так формулювати запитання, репліки, щоб вони культивували в учнів емоційну творчу думку, для цього можна використовувати повтор ключового слова на стику реплік, синоніми, антонімічні пари слів, власне фразеологізми, приказки, прислів'я, крилаті слова, цитати та ін. Застосовуючи маєвтичні репліки (наприклад, Чи правильно я вас зрозумів, що ..., Наскільки я розумію, ви вважаєте, що ..., Ви так заглибилися в це питання, що намагаєтеся висвітлити його з різних аспектів ...), учитель дає змогу учням по-філософськи зануритися у власний внутрішній світ (цінності, ідеали, погляди, джерела їх походження), у результаті чого школярі можуть переосмислити внутрішні уявлення, а окремі погляди перетворити на свої переконання. Окреслений підхід веде до засвоєння різних моделей мовомислення (серед них мовно-творчий потенціал мають метафоричні моделі, моделі рефреймінгу), до вільного самовираження зростаючої особистості в дидактичному дискурсі, до народження смислів майбутньої творчої роботи – переважно у формі роздуму – на основі емоційно-позитивного стану, мовного світогляду, духовно-пізнавального й мовленнєвого досвіду учнів.

Важливу роль в активізації творчих резервів учнів відіграють такі методи навчання, як творча інтерпретація художнього тексту, метод проєктів (творчих), "розумовий штурм", рольова гра та ін. Дидактична цінність названих методів полягає в тому, що вони дають змогу формувати й підтримувати позитивну навчальну мотивацію учнів, стимулювати їх до міжособистісного спілкування, духовної творчості. Завдяки цим методам можна забезпечити колективно розподілену мовно-творчу діяльність школярів і самостійну роботу над створенням мовленнєвих продуктів.

Методи навчання, що спрямовані на розвиток творчих здібностей учнів, становлять групу *креативних методів*. Як приклад доречно згадати метод "креативного поля", обґрунтований Д. Богоявленською. Його модель відрізняється від моделі методу розв'язування проблемної ситуації, коли думка рухається в одному напрямі – виконання конкретного завдання. Метод "креативного поля" передбачає створення спеціального простору для дослідження за межами розв'язання поставленого завдання. Цей метод

спирається на дворівневу модель діяльності: перший рівень (поверхневий) – діяльність з метою виконання конкретного завдання, другий рівень (глибинний) стосується з'ясування скритих закономірностей, властивих усій системі відповідних завдань (в умові поставленого завдання не вимагається знаходження цих закономірностей) [7: 95]. Метод "креативного поля" може бути використаний у процесі навчання учнів складати твори-розповіді, твори-описи, твори-роздуми тощо. У колективній монографії "Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості" (наук. керівник В. Моляко) привертає увагу ідея застосування *творчого тренінгу* на уроках української мови відповідно до завдання навчити школярів ефективно реалізовувати стратегії пошуку аналогів і комбінування в процесі написання твору (на основі інтуїтивного мислення та наявних умінь учнів використовувати методи аналогізування, комбінування) [8: 169-170]. Креативні методи навчання, спрямовані на розвиток умінь текстотвірної діяльності, стимулюють прояви обдарованості школярів у мовленнєвій практиці, дивергентне мовомислення, прагнення до нових ідей, оригінального, позбавленого шаблонності мовлення.

Організація творчої діяльності учнів у системі навчання української мови передбачає підготовку їх до творчої життєдіяльності, зокрема засвоєння ними знань і вмінь щодо творчої мовленнєвої поведінки. Узагальнення власного педагогічного досвіду свідчить, що одним із дієвих чинників креативного розвитку учнів у практиці мовної освіти є використання метафоризації, яка емоційно підсилює процес дидактичної взаємодії. Асоціативно-метафоричну організацію навчання української мови можна забезпечити шляхом використання *методу синектики* (різновид методу "розумовий штурм"), що ґрунтується на метафоричному мисленні учнів, якому властиве уособлення. Цей метод навчання, як стверджує Р. Грановська, стимулює внутрішні уявлення за допомогою метафори й аналогії [9: 616]. Синектика в перекладі з грецької мови означає поєднання несумісного. У межах цього методу для продукування ідей використовуються такі види аналогій:

– пряма аналогія – наводять об'єкти, способи дій, подібні до заданих, з інших галузей діяльності. Наприклад, щоб описати українську писанку, учні вивчають, аналізують відповідні зразки текстів мистецтвознавців;

– особиста аналогія (емпатія) – особистісне отожднення себе із заданим об'єктом (перевтілення), щоб відчувати його специфіку. Наприклад, потрібно уявити себе писанкою, яку необхідно описати. Учні-синектори намагаються уявити власні відчуття від художнього задуму майстра, від доторку, рухів пензлика, від фарби з холодними, гарячими кольорами, від захоплення писанкою чи байдужості глядачів;

– символічна аналогія – узагальнена аналогія для ключового слова, побудована на метафоричному поєднанні кількох слів, що виражають несумісні поняття, парадокс. Наприклад, "писанка розповідає", "писанка випромінює";

– фантастична аналогія – наведення слів, які позначають аналогічні до заданих фантастичні предмети, способи діяльності ("чарівна писанка", "чудодійна писанка", "писанка-саморозмальовка").

Цікавим є психотерапевтичний *метод спрямованої фантазії чи візуалізації*, наприклад, у вигляді техніки "Трояндовий куц" – перевтілення учня на куц троянди (Х. Кедьюсон, Ч. Шеффер) [10: 34-35], що має значні можливості для розвитку метафоричного мовомислення школярів під час текстотвірної діяльності. Використання цього методу в контексті мовної освіти передбачає стимулювання вчителем творчого фантастичного бачення учнів з метою формування в уяві певного метафоричного образу, на який перетворюється зростаюча особистість. Для забезпечення креативного компонента в навчальному процесі шляхом використання *методу спрямованої фантазії чи візуалізації* важливо створити на занятті добродушну, креативну атмосферу й у діалозі з учнями допомогти їм уявити об'єкт перевтілення всебічно, щоб затим образно описати його.

Творча діяльність у мовно-освітньому просторі (мовно-творча діяльність) становить сукупність синергетичних дій щодо виконання навчально-предметних завдань творчого характеру. В умовах навчальних творчо-розвивальних технологій для виконання творчих завдань (це завдання на складання лінгвістичних мініатюр, на підготовку статті з кількох відомих сюжетів, на складання казки за сюжетним малюнком, на складання продовження тексту, на творче переказування, на внесення змін у діалог з використанням перефразування, описових формулювань та ін.) учні можуть використовувати такі методи: *метафоричне моделювання тексту* на лінгвістичну тему, *аналогізування* (конструювання, продукування тексту за зразком), *інтерполяція* (уведення в текст фрагмента, якого не було в оригіналі), *комбінування нового* тексту з кількох відомих сюжетів, *асоціативний, креативний* (створення тексту) тощо. За складністю структури методи виконання навчальних завдань можуть бути різними: одні складатимуться з кількох простих операцій, інші – з системи цілеспрямованих розумових і практичних дій, упорядкованих з урахуванням мети конкретного завдання. Використання одного методу може потребувати додаткового застосування іншого методу, особливо під час виконання комплексних завдань, які спрямовані на досягнення декількох взаємопов'язаних навчальних цілей (таким завданням, наприклад, є написати творчий переказ). Успішність виконання завдань залежить від знання й розуміння учнями специфіки методу, який вони застосовують під час навчальної ситуації, передбаченої завданням.

Висновки. Отже, розроблення й упровадження лінгвометодичної системи творчого розвитку учнів основної школи детермінується психолого-педагогічними чинниками, які забезпечують якість мовно-творчої діяльності зростаючої особистості в процесі навчання. Креативний підхід до організації україномовної освіти дає змогу реалізувати на практиці взаємозв'язок у розвитку загальних і навчально-предметних умінь, необхідних для вираження особистісних творчих задумів засобами української мови. Підвищення рівня творчого розвитку учнів значною мірою залежить від ефективних методів організації мовно-творчої діяльності учнів.

Перспективними є дослідження умов розвитку мовно-творчих здібностей учнів 5-6 класів засобом дидактичної гри, особливостей лінгвокреативного розвитку старшокласників у сучасних умовах компетентнісно орієнтованого навчання української мови, методики формування в учнів індивідуальної мовної картини світу в процесі лінгвокреативної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Голуб Н. Б. Особливості текстотворчої діяльності учнів 5-7 класів в умовах компетентнісного навчання української мови / Н. Б. Голуб // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики : [збірник наукових праць]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 20 (30). – Спец. вип. – Актуалітети філологічної освіти та науки. – С. 70–74.
2. Кратасюк Л. М. Інтерактивні методи в навчанні учнів 5-6-х класів створювати тексти різних типів : [монографія] / Л. М. Кратасюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 272 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпін' : ВТФ "Перун", 2001. – 1440 с.
4. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Вознюк О. В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти : інтегративний підхід : [монографія] / О. В. Вознюк, О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с.
6. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Просвещение, 1991. – 288 с.
7. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – М. : Академия, 2002. – 320 с.
8. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості : [монографія] / [авт. кол., наук. керівник В. О. Моляко]. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 208 с.
9. Грановская Р. Элементы практической психологии / Р. Грановская. – [5-е изд., испр. и доп.]. – СПб. : Речь, 2003. – 655 с.
10. Кэдьусон Х. Практикум по игровой психотерапии / Х. Кэдьусон, Ч. Шефер. – СПб. : Питер, 2001. – 416 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Holub N. B. Osoblyvosti tekstotvorchoyi diial'nosti uchniv 5-7 klasiv v umovakh kompetentnisnogo navchannia ukrains'koi movy [Features of the Creative Activity of Students of 5-7 Classes in Terms of the Competence-Based Ukrainian Language Learning] / N. B. Holub // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 16. Tvorcha osobystist' uchytelya : problemy teorii i praktyky [The Scientific Journal of the National Pedagogical University Named after M. P. Dragomanov. Series 16. The Teacher's Creative Personality : Issues of Theory and Practice] : [zbirnyk naukovykh prats']. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2013. – Vyp. 20 (30). – Spets. vyp. – Aktualitety filologichnoyi osvity ta nauky. – S. 70–74.
2. Kratsiuk L. M. Interaktyvni metody v navchanni uchniv 5-6-kl klasiv stvoriuvaty teksty riznykh typiv [Interactive Methods in Teaching Pupils of the 5-6th Classes to Create Different Types of Texts] : [monografiya] / L. M. Kratsiuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 2013. – 272 s.
3. Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy [Big Dictionary of the Ukrainian Language] / [uklad. i gol. red. V. T. Busel]. – K. ; Irpin' : VTF "Perun", 2001. – 1440 s.
4. Entsyklopediya osvity [Encyclopedia of Education] / [Akad. ped. nauk Ukrainy ; golovnyi red. V. G. Kremen'] – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
5. Vozniuk O. V. Tsil'ovi orientyry rozvytku osobystosti u systemi osvity : integratyvnyi pidkhd [Target Reference Points of the Personal Development in the Educational System : the Integrative Approach] : [monografiia] / O. V. Vozniuk, O. A. Dubaseniuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. – 684 s.
6. Fridman L. M. Psikhologicheskyyi spravochnik uchitelia [Teacher's Psychological Handbook] / L. M. Fridman, I. Yu. Kulagina. – M. : Prosveshchenie, 1991. – 288 s.
7. Bogoiavlenskaia D. B. Psikhologiiia tvorcheskikh sposobnostey [Psychology of Creative Skills] / D. B. Bogoiavlenskaia. – M. : Akademiia, 2002. – 320 s.
8. Psikhologichne doslidzhennia tvorchogo potentsialu osobystosti [Psychological Research of the Personality's Creative Potential] : [monografiia] / [avt. kol., nauk. kerivnyk V. O. Moliako]. – K. : Pedagogichna dumka, 2008. – 208 s.
9. Granovskaia R. Elementy prakticheskoy psikhologii [Elements of Practical Psychology] / R. Granovskaia. – [5-e izd., ispr. i dop.]. – SPb. : Rech', 2003. – 655 s.
10. Ked'iusion Kh. Praktikum po igrovoy psikhoterapii [Laboratory Course in Gaming Psychotherapy] / Kh. Ked'iusion, Ch. Shefer. – SPb. : Piter, 2001. – 416 s.

Матеріал надійшов до редакції 05.09. 2013 р.

Кучерук О. А. Развитие креативности языковой личности ученика основной школы.

В статье рассматривается проблема творческого развития учащихся основной школы и пути ее решения в системе украиноязычного образования. На базе научного осмысления поставленной проблемы выделено содержание понятий "творчество" и "креативность". Путем анализа научно-методической литературы и синтеза теоретических идей определены принципы построения и реализации методической системы, направленной на формирование творческой языковой личности, рассмотрены эффективные методы организации творческой речевой деятельности школьников.

Ключевые слова: творческая языковая личность, ученики основной школы, творчество.

Kucheruk O. A. The Creativity Development of Basic School Pupil's Linguistic Identity.

The article focuses on the problem of the secondary school pupils' creative development and ways of its solution in the system of the Ukrainian education. On the basis of the scientific understanding of this problem the content of concept "creativity" has been allocated. The article contains also an outline of current approaches to the pupils' creative development, including holistic, systematic and synergetic, personally oriented, creative. In the article the attention is paid to the fact that under the creative pupils' consistent development in the methodical system of linguistics the creative process begins with the perception of pupil's literary text and continues during the creative text interpretation, the creative dialogue with other actors in the educational process of creating his / her own text. The basis of pupils' linguistic creativity represents the following groups of skills: general (organizational activity, cognitive, communicative, creative, research, information and communication, aesthetic, ethical, reflective) and subject teaching (teaching linguistic, orthographic, speech-receptive, speech-productive communication). By analyzing scientific and technical literature and synthesis of theoretical ideas the author identifies principles of the construction and implementation of the methodological system, aimed at the formation of the creative of linguistic identity, the author also considers effective methods of pupils' creative speech in teaching Ukrainian as their native language. Based on the generalization of the own pedagogical experience, the author presents methodical recommendations concerning the formation of linguistic identity of creative type.

Key words: creative language personality, basic school pupils, creativity.